Wychowanie do życia w rodzinie, Wędrując ku dorosłości,

program nauczania dla LICEUM, TECHNIKUM, SZKOŁA BRANŻOWA I STOPNI

Autor: Teresa Król, wydawnictwo Rubikon

Program nauczania zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 356).

1. ***Wychowanie do życia w rodzinie (WDŻ) w szkołach ponadpodstawowych – regulacje prawne.***

a) **Podstawa programowa**

Na mocy dwóch rozporządzeń zajęcia wychowania do życia w rodzinie otrzymały dla absolwentów 8 klasy szkoły podstawowej ujednoliconą podstawę programową.

- Pierwsze rozporządzenie odnosi się do czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. z dnia 2 marca 2018 r. poz. 467).

- Drugie rozporządzenie odnosi się do szkoły branżowej I stopnia: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z dnia 31 sierpnia 2018 r. poz. 1679).

b) **Sposób realizacji**

- Sposób realizacji zajęć określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 czerwca 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakres treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie 18 maja 2018 r. poz. 939, załącznik 1 p. 11. niniejszego rozporządzenia) w brzmieniu: Udział uczniów w zajęciach wychowania do życia w rodzinie na świadectwach szkolnych i w arkuszach ocen odnotowuje się części „Inne zajęcia". W miejscu przeznaczonym na wpisanie oceny z tych zajęć wpisuje się odpowiednio „uczestniczył lub uczestniczyła".

- Zgodnie z rozporządzeniem z dnia 12 sierpnia 1999 r. z późn. zm. nauczyciel realizuje w każdej klasie liceum, technikum i branżowej szkoły I stopnia po 19 godzin wychowania do życia w rodzinie: 9 godzin z całym zespołem klasowym oraz po 5 godzin z grupą dziewcząt i chłopców (uczeń uczestniczy w 14 godzinach zajęć).

c) **Cele kształcenia**

Realizacja zajęć wychowanie do życia w rodzinie stawia sobie za cel przekazanie wiedzy przewidzianej w podstawie programowej – dla liceum ogólnokształcącego i technikum (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r.) oraz dla szkoły branżowej I stopnia (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r.).

Cele kształcenia – wymagania szczegółowe zaprezentowane w programie nauczania Teresy Król oscylują wokół zagadnień związanych z rodziną, jej funkcjami, pełnieniem ról małżeńskich i rodzinnych a także seksualnością człowieka i prokreacją. Podkreśla się też umiejętność kreowania własnej osobowości, uzyskania lepszego rozumienia siebie w kontekście antropologicznych pytań: Kim jest człowiek? Jaki jest sens i cel jego życia? Jakie stawia sobie życiowe zadania? Istotnym celem zajęć prorodzinnych powinno być przyjęcie pozytywnej postawy wobec życia ludzkiego i osób niepełnosprawnych oraz poszanowania godności człowieka.

D) **Treści nauczania**

Treści nauczania zostały zaplanowane na 14 godzin lekcyjnych dla uczniów (19 godzin dla nauczyciela) i rozłożone na 3 lata nauki w klasach I–III szkół ponadpodstawowych (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 czerwca 2017 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego (Dz. U. z dnia 9 czerwca 2017 r., poz. 1117).

Zgodnie ze spiralnym układem treści nauczania w klasie 1. uczniowie poszerzają wiadomości otrzymane na lekcjach WDŻ w szkole podstawowej. Lekcje wychowania prorodzinnego rozpoczynają się zajęciami o wielowymiarowości człowieka i jego tożsamości a także budowania relacji międzyosobowych. Kolejne spotkania mobilizują uczniów do zaangażowania we własny rozwój oraz internalizację norm moralnych i budowania hierarchii wartości. Seksualność człowieka, cele i znaczenie płciowości oraz komplementarność płci – to zagadnienia, które w kontekście współczesnych prądów cywilizacyjnych są szczególnie ważne. Wreszcie tematy bliskie młodym ludziom, czyli zakochanie, zauroczenie, natura miłości, idealizacja partnera i bolesne rozczarowania. Refleksja i analiza tych zagadnień wprowadza w następne – istotne, bo ważące na całym życiu wybory. Dotyczą one decyzji związanych z przedwczesną inicjacją seksualną i trudnościami w osiągnięciu integracji seksualnej. Problemy z odróżnieniem miłości prawdziwej od jej imitacji a także zjawisko przemocy seksualnej omawiane jest w kontekście zadawanej krzywdy oraz szukania wsparcia i pomocy. Zajęcia wychowanie do życia w rodzinie kończą lekcje nt. ryzykownych zachowań młodzieży i chorób cywilizacyjnych XXI wieku: uzależnienia od gier komputerowych, internetu, telefonu komórkowego, napojów energetyzujących, środków chemicznych. Tematyka lekcji WDŻ sprzyja wyrażaniu własnych refleksji, poglądów i zastanowienia się nad ważnymi życiowymi wyborami.

3. *Wychowanie seksualne i edukacja prorodzinna w szkole ponadpodstawowej.*

Specyfika zajęć wychowania do życia w rodzinie polega na wspomaganiu młodych ludzi w ich rozwoju ku odpowiedzialności, samowychowaniu, wierności sobie i przyjętym zasadom oraz wartościom i zobowiązaniom. Dzięki realizacji treści i celów założonych w podstawie programowej młody człowiek zdobywa umiejętności, które uwrażliwiają go na potrzeby drugiego człowieka i poszanowanie jego osobowej godności. Zaproponowane zadania i ćwiczenia mobilizują uczniów do wzmacniania relacji międzyosobowych i traktowania innych z empatią i życzliwością. Uczenie szacunku dla norm moralnych, obyczajowych i prawnych, które chronią system wartości – to główny cel realizacji tematów zaproponowanych w niniejszym programie. Wszystkie te działania otwierają się na szczególny wymiar: płeć i role małżeńskie oraz rodzinne, które w przyszłości będą podejmować wychowankowie szkół ponadpodstawowych. Realizacja zajęć wychowanie do życia w rodzinie wspiera młode pokolenie w dokonywaniu wyborów zgodnych z akceptowanymi społecznie i etycznie normami postępowania oraz przyjętymi wartościami. Do takich wartości między innymi należą: dostrzeganie potrzeb drugiego człowieka, poszanowanie jego intymności i godności, wolność od uzależnień, odpowiedzialność w sferze seksualności. Warto zauważyć, że seksualność człowieka w realizowanych

podstawach programowych jest potraktowana integralnie i powiązana ze wszystkimi wymiarami osoby. Uwzględniono nie tylko aspekt fizyczny, ale także psychiczny, intelektualny, społeczny i moralny człowieka. Takie ujęcie obliguje do zwrócenia szczególnej uwagi na osobowe odniesienie do seksualności (traktowanie podmiotowe), a także uwzględnienie istotnych zagadnień wychowawczych jak: szacunek, miłość i troska o dobro drugiego człowieka. Mając na uwadze dynamiczny rozwój uczniów w okresie dojrzewania oraz ich możliwości percepcyjne, układ treści programowych ma charakter spiralny i w znacznym stopniu nawiązuje i kontynuuje treści realizowane w szkole podstawowej. Wiedza dotycząca rozwoju płciowego, zmian psychicznych, komunikacji w rodzinie, budowania relacji społecznych i przygotowania do pełnienia przyszłych ról rodzinnych została tak ułożona, aby umożliwiała młodemu człowiekowi nie tylko zdobywanie informacji, ale także pomagała w rozwijaniu kompetencji społecznych. Podczas realizacji zajęć związanych z płciowością i erotyką nie można pominąć zagadnień związanych z takimi zachowaniami, które krzywdzą drugą osobę i są prawnie zabronione. Uczniowie powinni mieć świadomość odpowiedzialności karnej za zachowania seksualne, które są traktowane jako przestępstwo. Kodeks karny oraz Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich wskazują te zachowania, które naruszają ludzką wolność seksualną i tzw. zasadę obyczajności w wyrażaniu zachowań seksualnych, i dlatego są w Polsce zakazane.

I. Rozkład treści nauczania WDŻ dla klas I–III liceum ogólnokształcącego, technikum oraz szkoły branżowej I stopnia

Klasa I

1.Komunikacja interpersonalna:

•budowanie więzi osobowych: koleżeństwo, przyjaźń, • komunikacja werbalna i niewerbalna oraz jej znaczenie w relacjach interpersonalnych, • cztery płaszczyzny komunikatu, •bariery komunikacyjne, •czynniki wpływające na efektywność komunikacji.

2. Dorastanie. Poszukiwanie własnej tożsamości:

•kryteria dojrzałości psychicznej, społecznej i duchowej, •psychiczna autonomia i poczucie odrębności, •samoświadomość i samoakceptacja, •odpowiedzialność za własny rozwój i samowychowanie, •hierarchia wartości, motywacja dokonywanych wyborów.

3. Emocje i uczucia:

•fizjologia procesów emocjonalnych, •rodzaje emocji i uczuć, • wpływ uczuć na działanie, •inteligencja emocjonalna.

4. Człowiek istotą płciową:

•kryteria płciowości, • cele płciowości, •kobiecość – męskość, różnice i komplementarność, •stereotypy płci, •partnerstwo, parytet płci.

5. Pierwsze zauroczenia i fascynacje:

•zakochanie a miłość, •subiektywna ocena, idealizacja drugiej osoby, • spotkania i rozstania, •dorastanie do miłości.

6. Integracja seksualna. Dojrzała płciowość:

•dojrzałość sfery biologicznej, intelektualnej, emocjonalnej i duchowej, •zaangażowanie we własną integrację seksualną, •etapy integracji seksualnej, •trudności w integracji seksualnej.

7. Inicjacja seksualna:

• współczesna kultura i wzorce medialne ludzkiej seksualności, •przyczyny przedwczesnej inicjacji seksualnej, •presja seksualna, •skutki przedwczesnej inicjacji seksualnej, •przemoc seksualna i przemoc domowa, •czynniki sprzyjające tworzeniu satysfakcjonującej więzi między mężczyzną a kobietą.

8. Uzależnienia behawioralne:

•choroby cywilizacyjne, •osoba uzależniona a dojrzała, •fonoholizm, •uzależnienie od internetu, •uzależnienie od gier komputerowych.

9. Uzależnienia chemiczne:

•przyczyny sięgania po środki uzależniające, • napoje energetyczne, • alkohol, •narkotyki, •dopalacze, •nikotynizm, •czynniki chroniące.

Klasa II

1. Budowanie prawidłowych relacji w rodzinie i grupie społecznej:

•szacunek dla siebie i innych, • obrona własnych poglądów, •radzenie sobie w sytuacji stresu i presji grupy.

2. Savoir vivre i budowanie prawidłowych relacji w grupie społecznej:

•zasady dobrego wychowania, •podstawowe zasady grzeczności na co dzień, • savoir vivre w świecie wirtualnym, •taktowne i nietaktowne zachowania w miejscach publicznych.

3. Dojrzałość biologiczna:

• indywidualne tempo rozwoju, •zdrowie prokreacyjne, • zdrowie i higiena.

4. Płodność człowieka:

•główne funkcje płciowości, •fizjologia płodności i jej neurohormonalne uwarunkowania, •budowa i funkcjonowanie układu rozrodczego kobiety i mężczyzny, • planowanie dzietności w rodzinie, • metody rozpoznawania płodności.

5. Problem niepłodności:

•przyczyny i rodzaje niepłodności, • czynniki obniżające płodność, •profilaktyka niepłodności, •diagnostyka i leczenie niepłodności, naprotechnologia, •techniki wspomaganego rozrodu: – wewnątrzustrojowe, – pozaustrojowe (in vitro), • adopcja.

6. Macierzyństwo i ojcostwo – przygotowanie do podjęcia tych ról:

•ciąża, opieka prekoncepcyjna i prenatalna, •ciąża a używki (dziecko z zespołem FAS), • szacunek dla ludzkiego życia od poczęcia do naturalnej śmierci. •przyjęcie dziecka również z niepełnosprawnością jako nowego członka rodziny, • miejsce dziecka w rodzinie.

7. Antykoncepcja:

• rodzaje środków antykoncepcyjnych i sposoby ich działania, •skuteczność i skutki uboczne w aspekcie medycznym, psychologicznym i moralnym, •środki przeciwzagnieżdżeniowe i wczesnoporonne.

8. Prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa:

•godność człowieka, • naruszenie godności w sferze seksualnej, •ekshibicjonizm w internecie, • prostytucja nieletnich, •pornografia.

Klasa III

1. Dojrzałość do małżeństwa:

•dojrzały wybór współmałżonka w aspekcie: – fizycznym, – prawnym, – psychicznym, – umysłowym, – uczuciowym, – społecznym, – socjalnym, • przyczyny niedojrzałości wyboru współmałżonka.

2. Fundamenty dobrego małżeństwa:

•znaczenie zobowiązania podjętego podczas aktu zaślubin, •konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem małżeństwa i rodziny, •znaczenie trwałości związku małżeńskiego dla rozwoju społeczeństwa.

3. Typy struktury rodziny:

•rodzina wielopokoleniowa, • rodzina pełna, • rodzina niepełna, •rodzina zrekonstruowana.

4. Funkcje rodziny i ich znaczenie na poszczególnych etapach rozwoju człowieka :

•prokreacyjna, •opiekuńcza, • wychowawcza, •ekonomiczna, • profilaktyczna.

5. Wartości i tradycje ważne w rodzinie:

•zasady, normy, wartości duchowe, •świętowanie, •organizacja i przeżywanie czasu wolnego, •wartości kulturowe i patriotyczne.

6. Czynniki wzmacniające i osłabiające rodzinę:

•budowanie prawidłowych relacji w rodzinie: – dialog i empatia, – takt i delikatność, – szacunek, wierność i zaufanie, •sytuacje trudne w rodzinie, •czynniki osłabiające rodzinę: – uzależnienia, – zdrady, •odpowiedzialność wszystkich członków za atmosferę panującą w rodzinie.

7. Konflikty i kryzysy w rodzinie:

•przyczyny konfliktów, • sposoby rozwiązywania konfliktów, •przepraszanie i przebaczanie, •separacja i rozwód.

8. Prawodawstwo dotyczące rodziny:

•prawa i obowiązki małżonków, •prawa i obowiązki rodziców, •prawa dziecka, •obowiązki państwa wobec rodziny. 9. Instytucjonalna pomoc rodzinie: •sytuacje trudne: – uzależnienia i zachowania ryzykowne, – choroby, – ubóstwo i bezrobocie, – problemy pedagogiczne, psychologiczne i prawne.